Alustatalouden ja teknologian kehityksen vaikutus työn muutokseen

Tuomo Alasoini
tuomo.alasoini[at]tekes.fi

Teknologian kehityksen vaikutukset työhön vaikeasti ennustettavissa

- Itse teknologisen kehityksen vauhtia on vaikea ennustaa.
- Teknologinen kehitys sellaisenaan ei suoraan määrää, kuinka työ muuttuu.
- Monien tärkeinä pidettävien teknologisten muutostekijöiden vaikutukset työssä todentuvat vasta tulevaisuudessa.

Teknologisten muutostekijöiden aikajänteitä

Merkittäviä vaikutuksia työhön jo nyt: mm. mobiili internet, pilvipalvelut, koneiden kasvanut laskentateho

Merkittäviä vaikutuksia työhön tulossa: mm. big data, esineiden internet, joukkoistaminen, alustatalous

Merkittäviä vaikutuksia työhön tulevina vuosina: mm. tekoäly ja koneoppiminen, kehittynyt robotiikka, autonominen liikenne, bioteknologia, genomiikka

Työn muutoksen perusskenaariot (kansallisella tasolla)

Työn määrä kasvaa ja laadullinen sisältö köyhtyy → Eriarvoisuus työelämässä uhkaa lisääntyä	 **Työn määrä kasvaa ja laadullinen sisältö monipuolistuu** → Suomi vaurastuu ja eriarvoisuus työelämässä ja yhteiskunnassa voi vähentyä
Työn määrä vähenee ja laadullinen sisältö köyhtyy → Suomi köyhtyy ja eriarvoisuus työelämässä ja yhteiskunnassa uhkaavat lisääntyä	**Työn määrä vähenee ja laadullinen sisältö monipuolistuu** → Eriarvoisuus yhteiskunnassa uhkaa lisääntyä voimakkaasti

Tärkein kysymys EI OLE
”miten teknologian kehitys vaikuttaa työhön?”

VAAN

”mitä pitäisi tehdä, jotta työn määrä kasvaisi ja laadullinen sisältö monipuolistuisi teknologisen kehityksen myötä?”

Avainasemassa ovat uusia teknologisia mahdollisuuksia taitavasti hyödyntävät liiketoiminnalliset, organisatoriset ja sosiaaliset innovaatiot.

Kasvava ”sääntelyhaaste”

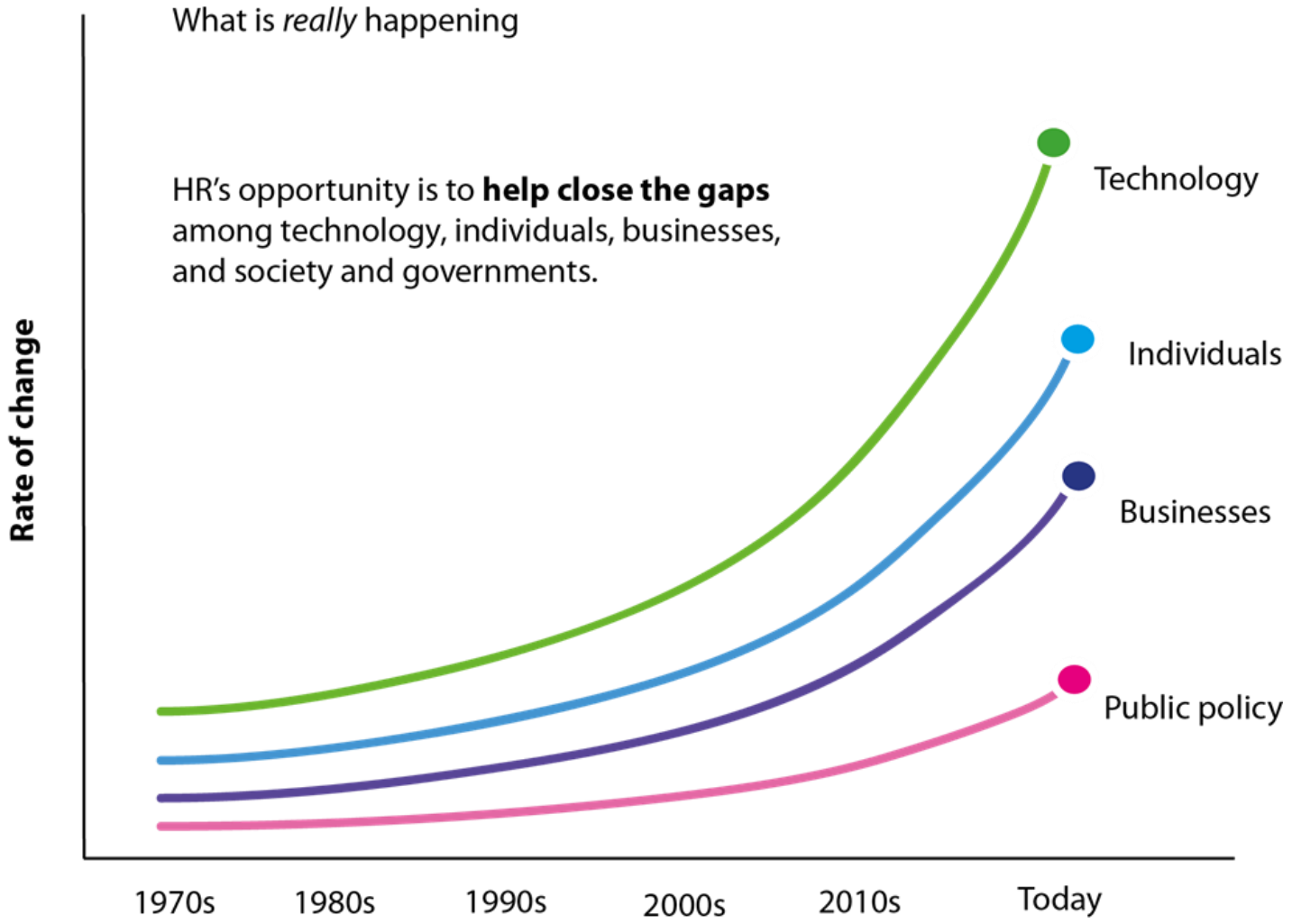

Source: Deloitte University Press / dupress.deloitte.com

Alustatalouden työllä tarkoitetaan työllistämisen muotoa, jossa organisaatiot tai yksilöt jakavat digitaalisen alustan kautta kertaluonteisia tehtäviä tai projekteja aineellista palkkiota vastaan joukolle muita organisaatioita tai yksilöitä (Eurofound 2015).

Työtä välittävien alustatalouden yritysten tyypittelyä



Online

Matala/keskitason osaaminen



Online

Korkea osaaminen



Mobiili

Matala/keskitason osaaminen



Mobiili

Korkea osaaminen

Alustatalouden työn piirteitä

- Hyvin monimuotoinen ilmiö.
- Teettäjä ja tekijä eivät välttämättä kohtaa toisiaan muuten kuin alustan välityksellä.
- Alustan haltijat voivat olla tähän erikoistuneita yrityksiä tai esimerkiksi suuryrityksiä, jotka käyttävät alustoja joihinkin erityistehtäviin.
- Alustojen ansaintamallit ja työn tekijöiden korvausten perusteet vaihtelevat suuresti.
- Mikään erityislainsäädäntö ei tyypillisesti sääntele alustojen toimintaa.
- Tekijän ja teettäjän tai tekijän ja alustan haltijan välille ei tyypillisesti katsota muodostuvan työsuhdetta.
  - Huom! Tähän liittyviä kiistoja ratkotaan parhaillaankin monissa oikeusistuimissa tapauskohtaisesti (tunnetuin tapaus Uber).

Arvioita alustatalouden työn yleisyydestä

- Yhdysvallat (Codagnone ym. 2016)
  - Digitaalisilla alustoilla on tehnyt töitä 4 % työvoimasta (6 miljoonaa ihmistä).
  - Viikoittain tällaista työtä tekeviä on 1-2 % työvoimasta.
- Iso-Britannia (CIPD 2017)
  - Viimeisen vuoden aikana digitaalisilta alustoilta oli hankkinut töitä 4 % (18-70-vuotiaista).
  - Pääasiallinen työ tämä oli ollut 1 %:lle.
- Tanska (Ilsøe & Madsen 2017)
  - Viimeisen vuoden aikana digitaalisilta alustoilta oli hankkinut töitä 1 % (15-74-vuotiaista).

Havaintoja alustatalouden työn tekijöistä

- Tällaista työtä tehneillä on tyypillisesti muitakin tulonlähteitä. Esimerkiksi Iso-Britanniassa 58 % oli vakituisessa työsuhteessa olevia (CIPD 2017).

- Monet työskentelevät alustoilla vain satunnaisesti eivätkä he useinkaan toimi vain yhdellä alustalla.

- Alustoista on kuitenkin muodostunut monelle jo pitkäaikainen ja vakiintunut ylimääräisen tulon hankintakeino.

Mistä alustatalouden online-työmarkkinoiden työn tekijät tulevat?

(Lehdonvirta 2017)

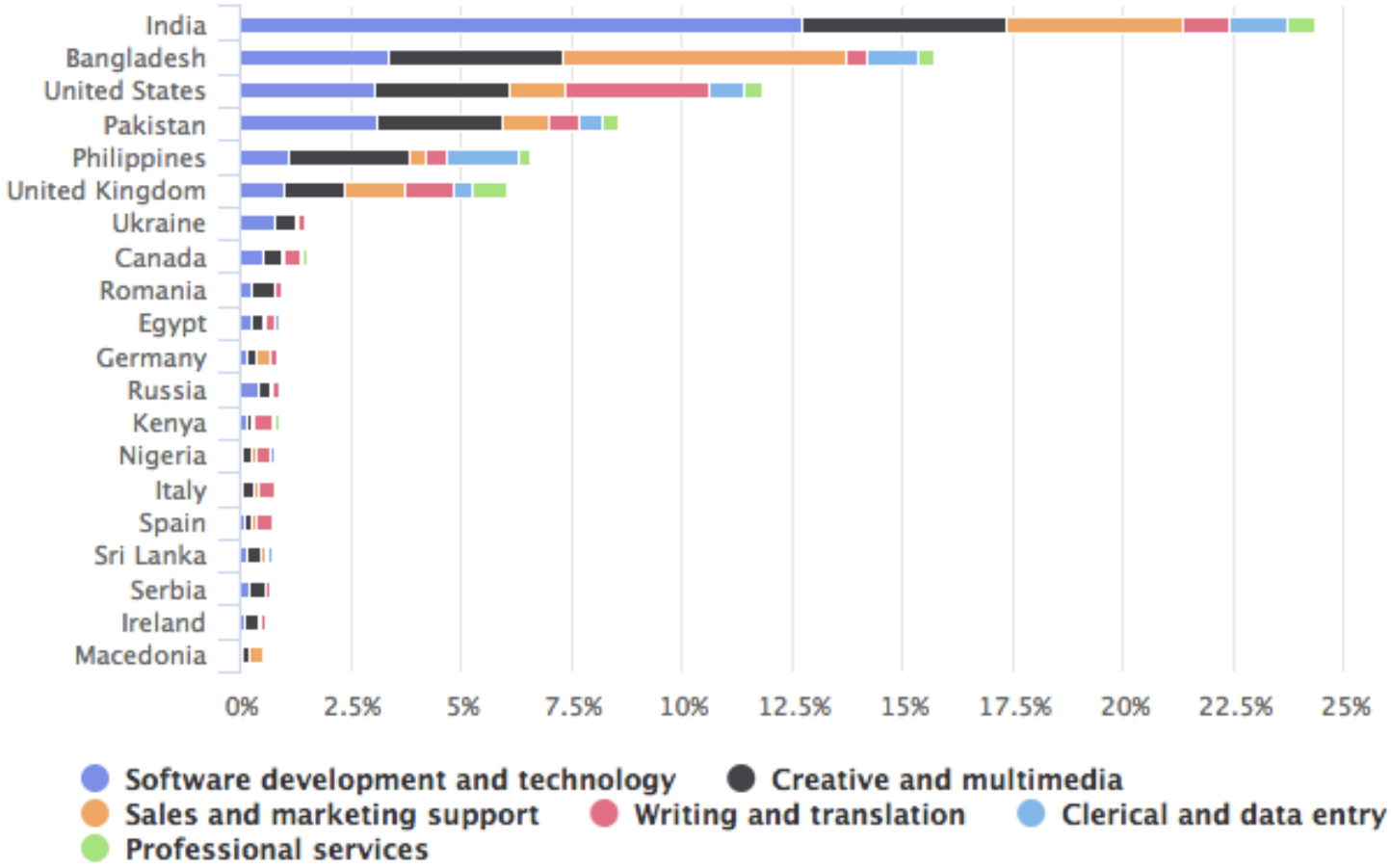

Miksi alustatalouden työ ei ole marginaalinen ilmiö?

- Monet alustoista on perustettu vasta hiljattain: arviolta 80 % vuoden 2010 jälkeen.
- Suurimmilla alustoilla kuten Freelancers, Upwork, Crowdsource, Care.com ja Crowdflower on jo miljoonia rekisteröityneitä työn tekijöitä. Kasvuvauhti on ollut 25 % vuodessa.
- Nuoret aikuiset käyttävät iäkkäämpiin verrattuna paljon yleisemmin alustoja työn ja palvelujen hankkimiseen.
- Alustat mataloittavat kasvavan eläkeläisjoukon mahdollisuutta osallistua satunnaista työmarkkinoille.
- Alustatalouden työ haastaa radikaalisti perinteisen ”normaalityösuhteisen” työn, koska siinä hylätään kokonaan ajatus tiettyä työsuoritusta pysyvämmästä suhteesta teettäjän ja tekijän välillä.

Tulevaisuuden haasteena on löytää toimiva tasapaino alustatalouden työn tekijöiden turvan ja toiminnan innovatiivisen luonteen kesken.

Miten turvataan alustatalouden työn tekijöiden asema?

- Markkinaperustaiset keinot
  - Sertifioinnit, hyvät käytännöt, vapaaehtoiset minimistandardit tms.
  - Luodaan rinnasteinen alustatalouden työn tekijöiden asemaa turvaava ekosysteemi (tuki- ja turvapalvelujen kokonaisuus)
- Säädökselliset keinot
  - Selvennetään tilannetta olemassa olevan lainsäädännön pohjalta tapauskohtaisesti
  - Selvennetään tai laajennetaan työsuhteisen työn käsitettä
  - Luodaan uusi erityislainsäädäntö, jota kautta osa alustatalouden työstä sisällytetään erityisluonteisen työsuhteisen työn piiriin
  - Luodaan uusi kategoria työsuhteisen työn ja itsensätyöllistämisen väliin
  - Muutetaan työnantaja-käsitteen sisältöä